

Преди броени дни 43-то Народно събрание прие на първо четене няколко законопроекта за изменение на Закона за защита на класифицираната информация, [един от които е на група депутати от ГЕРБ и Реформаторския блок](#)

Той е свързан с възможността за разширяване на кръга от лица с принадлежност към тоталитарните комунистически служби. Какъв механизъм се предлага и дали той няма да създаде възможност за реабилитация на сътрудниците на ДС и разузнавателните служби на БНА? На тези въпроси отговаря един от основните вносители на законопроекта депутатът

Методи Андреев

(ГЕРБ) в интервю на журналиста Христо Христов, което

desebg.

com

публикува.

Г-н Андреев, бихте ли представили идеите, залегнали във вашата законодателна инициатива за поправки в Закона за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ)?

– Това е опит да се впишем в една ситуация у нас, която съществува от много години у нас, а именно, че не може да има лустрация. Тоест ситуация, която не се позволява да се ограничи назначаването на лица, свързани с тоталитарните комунистически служби, на ръководни постове в държавата. Това не може да се случи по две основни причини. Първата е, че Конституционният съд (КС) има три или четири вече решения в тази посока, когато отменя подобни законодателни решения. Последното, доколкото си спомням беше опитът на ГЕРБ през 2011 г. да забрани със закон назначаването на сътрудници сред дипломатите.

После имаше и друго решение на КС, с което беше отменен по искане на БСП и ДПС единственият останал лустрационен текст в Закона за радиото и телевизията по отношение на лицата, които могат да кандидатстват за ръководители на държавните медии и като членове на Съвета за електронни медии.

– Да. Това е основният проблем – практиката на Конституционния съд. Независимо от факта, че сега в КС има нови съдии и някои от тях може би са на различно мнение от своите предшественици, които са гласували против опитите да се наложи ограничаване на влиянието на сътрудниците на тоталитарните служби чрез лустрация.

Втората причина е, че в сегашния парламент няма такова мнозинство, което да гласува за лустрация. Ако приемем, че това мнозинство може да се сформира от ГЕРБ и Реформаторския блок – 107 депутати не са достатъчни. Моето мнение е, че никой от другите партии не би подкрепил такъв закон.

Поради тези причини, ние – няколко депутати от ГЕРБ и Реформаторския блок – решихме да използваме възможностите, които имаме. А те са да приложим лустрацията в смисъл на буквално осветяване на сътрудници на тоталитарните служби, които не са в обсега на Закона за досиетата. Идеята, която предлагаме е прокарана в редица закони – Закона за Държавна агенция „Разузнаване“, Закона за Националната служба за охрана, Закона за военното разузнаване и преди тях в Закона за МВР. В тези закони са приети текстове, според които, когато едно лице участва в конкурс за началник в съответните служби, освен всички необходими документи той трябва сам да си направи проверка за принадлежност в Комисията по досиетата и при установяване на такава принадлежност резултатите нея да бъдат публично огласени преди още лицето да е назначено.

Смисълът е в това тези, които кандидатстват за ръководни постове да им е ясно, че не е сигурно кой ще бъде назначен, но е сигурно, че кандидатствайки за поста, а не след евентуалното му заемане, неговата принадлежност към тоталитарните служби, ако има такава, ще бъде огласена.

Този принцип ние сега желаем да бъде приет с поправки в ЗЗКИ. Знае се, че във всички държавни институции има служители по сигурността и се знае, че голяма част от

Написано от Христо Христов
Сряда, 16 Декември 2015 10:37

тях са пенсионирани офицери от бившите служби допреди 10 ноември 1989 г. Още когато през 2002 г. беше приет ЗЗКИ и създадена Държавната комисията за сигурността на информацията (ДКСИ) с председател Цвета Маркова кръгът „Монтерей“ беше много силен и уреди на много такива бивши служители от Държавна сигурност топло местенце. Тези служители, които във всяко едно държавно ведомство се грижат за сигурността на секретната информация, са много важни хора.

Според вашето законодателно предложение тези служители по сигурността на информацията, които вече заемат такива постове, ще бъдат ли проверявани?

– Да, и онези, за които се установи принадлежност ще бъдат обявявани. На такива служители обаче не се забранява да заемат тези постове, защото предложението ни няма лустрационен характер. Но ние искаме да предложим критерии как такива случаи да бъде преценени. Сегашните служби за сигурност ни препоръчаха това – да зададем модел с ясни критерии, по които те да оценяват дали това лице е годно от гледна точка на сигурността на информацията. Защото Законът за защита на класифицираната информация третира точно това, а не въпросът дали е морално такива лица да заемат тези постове.

Тук е много важно какви да бъдат тези критерии. Една от идеите е в тях да бъдат включени всички онези аномалии, които са се случили по време на прехода: било ли е лицето кредитен милионер или свързано с фирми на кредитни милионери; участвало ли е в банки, които впоследствие са фалирали; участвало ли е в приватизационни дружества, които не са си изпълнили ангажиментите към държавата; дали е участвало в източване на ДДС или еврофондове, участие в заменки и др. Това означава, че този човек разполага с връзки. Защото да си набъркан с такива „дейности“ означава да се в зависимост и част от веригата на определени кръгове. Случайно не може да се окажеш участник в сделки и схеми, зад които прозира корупция.

И затова идеята ни е да въведем лустрация против корупцията. Ние досега сме пропуснали този момент да въведем лустрация против корупцията, сега го предлагаме. Затова и воят срещу този законопроект е толкова голям. Вносителите му сме депутатите Петър Славов, Мартин Димитров, Димитър Главчев, Цвета Караянчева и аз – депутати от Реформаторския блок и ГЕРБ. Тук е редно да отбележа, че и ДПС подкрепи

Написано от Христо Христов
Сряда, 16 Декември 2015 10:37

законопроекта и той мина на първо четене благодарение на тази подкрепа. Винаги съм казвал, че когато те правят нещо разумно, то ще бъде отчетено. Макар че, за да бъде докрай точен, в Комисията за контрол на специалните служби представителите на ДПС не подкрепиха законопроекта. В зала обаче го направиха.

Вие мислите ли, че подобни критерии, сред които ще се включва и принадлежността към тоталните служби, могат да бъдат приети?

– Сега между първо и второ четене на законопроекта ние ще предложим какви точно да бъдат критериите. Те ще дадат основание на днешните служби да преценяват по ясни правила дали на тази база съответното лице е имало постъпки, които са съмнителни и неизрядни спрямо държавата. Тогава вече при такива съмнение ще е налице основанието да се мисли, че той не е надежден, защото може да изтъргува определена класифицирана информация.

Дотук говорих за едната категория служители – хора, отговарящи за сигурността на информацията до ниво „поверително“. За ниво „секретно“ и „строго секретно“ се прави проверка от Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС) с изключение на служба „Военна информация“ и Държавна агенция „Разузнаване“.

Давам ви пример за това какво искаме да се случи с едно лице, което кандидатства за определен ръководен пост в дадена държавна институция и този пост изисква боравене със секретна информация. Това лице минава през същата проверка, включително и само доброволно да се провери в Комисията по досиетата за принадлежност към тоталитарните служби. За него при кандидатстването няма гаранции, че ще бъде назначено, но самото кандидатстване го осветява по въпроса бил ли е сътрудник на комунистическите служби или не. Това е идеята на нашето предложение осветяването на сътрудниците при елементите на лустрация против корупцията.

Сегашните служби не се ли опасяват, че по този начин ще се получи осветяване на техни кандидати за определени постове?

– Службите за сигурност имат опасения, че търсени от тях кандидати за определени длъжности ще бъдат предварително обявени и по този начин ще се получи известно разкриване. Аз в комисията им казах: „Като не искате да бъдат обявявани, назначавайте млади хора, родени след юли 1973 г., които ДС не е могла да вербува и няма да имате този проблем“. Вече има достатъчно добри специалисти, родени след тази дата, след която знаете, че хората не се проверяват за принадлежност. Така хем няма да бъдат осветявани, хем службите ще си подменят кадрите с нови необременени от миналото хора и по този начин тези специални служби ще бъдат кадрово реформирани. Това е вторичният ефект, който търсим с тези промени и затова съпротивата е много голяма.

Проблем обаче ще възникне, когато се дадат правомощия на ДАНС и ДКСИ те да определят дали принадлежността към тоталитарните служби е достатъчно основание съответното лице да се счита за ненадеждно за работа със съвременна класифицирана информация. ДАНС и ДКСИ ще проявяват субективизъм при такива проверки, защото за разлика от вас, те няма да бъдат водени от обществения интерес, в който вие като депутати вносителите го поставяте, а от оперативния или от моментната конюнктурна ситуация.

– Това е тънкия момент. Не трябва да се допуска субективизъм. Те няма да оценяват морално ли е или не дадено лице с принадлежност, а дали е надеждно. За нас това, че лицата са били сътрудници на тоталитарния апарат е категорично неприемливо положение, но няма закон, чрез който техните позиции на ръководни постове да бъдат ограничени. [Комисията по досиетата неотдавна обяви, че 12 500 души](#) по време на прехода са заемали или заемат ръководни постове в държавата. Няма какво да говорим. И това са публичните длъжности, а сега като слезем на по-ниските нива, колко още ще излязат.

Идеята ви за осветяване на тези фигури не може да се оспори, но проблем ще предизвика процедурата, по която ще става това. Не е нормално на ДАНС, в която има най-малко 155 такива бивши сътрудници, да ѝ се дават правомощия за оценка по един такъв въпрос. Това е конфликт на интереси. В ДКСИ също един от членовете ѝ е обявен за сътрудник.

– Отговорността за тези назначения е на председателите на ДАНС.

Но служителите в ДАНС или ДКСИ никога няма да разсъждават от позициите, с които вие гледате на проблема, че тези хора потенциално са проблемни, те няма да гледат от гледна точка на гражданския интерес.

– Прав сте. Но това можем да направим към момента. Това са възможностите в сегашната ситуация. Ако критериите бъдат ясно разписани ще се стигне до пресяването на хора, които няма толкова да бъдат укорими морално, но няма и да са попадали в схеми, с които не са били лоялни към държавата.

Нека обаче си представим какво ще става с тази процедура по отношение онези сътрудници, чиито досиета бяха унищожени по схемата на същите тези БКП/БСП и Държавна сигурност тайно от обществото през 1990 г. [Това са около 42% от всички досиета](#), които след унищожаването на агентурните донесения са превърнати в досиета – „картончета”. Самите сътрудници са в неравнопоставено положение – едните само с „картончета”, а другите със запазени досиета. Как ДАНС ще преценява обективно тези унищожени досиета?

– За това няма какво да говорим. Искам обаче ясно да посоча, че ДАНС няма да преценява съдържанието на тези документи и тяхната пълнота. Преценява се фактът, че лицето е било сътрудник. И след това се преценяват останалите критерии, за които говорих по-горе. Тази преценка ще важи за всичките лица, а не само за онези, които са разкрити ката сътрудници.

А как стои въпроса с тези лица, които вече имат издаден допуск за достъп до класифицирана информация? Те ще бъдат ли проверени за принадлежност?

– Законопроектът предвижда те отново да бъдат проверени и онези, които са с принадлежност да бъдат обявени. Другият много сериозен въпрос, който ние

Написано от Христо Христов
Сряда, 16 Декември 2015 10:37

поставяме е свързан именно с казуса лустрация. Нали говорим, че Конституционният съд не позволява лустрация на хора, свързани с тоталитарните служби. Нека обаче да разгледаме следното положение, при което се установи, че едно лице не е надеждно за боравене с класифицирана информация, какво става?

Отказва му се допуск.

– Може ли това лице да заема държавна длъжност? Не може. Значи в тези казуси има лустрация на друг принцип и тя действа. Само че това не го наричаме лустрация. И тук възниква въпросът: службите колко пъти са използвани от различни управляващи чрез този механизъм да се отстраняват неудобни? Използвани са често. Най-пресният случай е с ген. Димитър Шивиков. Не казвам, че той е икона, такива хора няма, но когато имаше възможност генералът да вземе отговорен пост в Европа изведнъж прокуратурата му направи едни следствени дела, по силата на които му беше отнет допуск до класифицирана информация и това автоматично му отрязва възможността да бъде назначен на поста. И забележете, съдът още не се е произнесъл с решение, но неговата кариера е приключила.

Ние проучихме практиката в страни като Чехия, Литва, Латвия, Полша. Там е създадена различна технология, чрез която човек, на който му е отказан допуск, може да обжалва. Ние искаме да създадем контрол, когато ДКСИ откаже допуск да има още едно ниво над нея, за да може засегнатият да обжалва, за да се пресекат опитите да се прави кадруване в държавата по този начин.

Аз обаче пак се възна към темата за лицата, които са с принадлежност, защото политическият вятър в България много често се мени и ако днес управлява мнозинство, което иска да се получи такова осветяване, утре нещата могат да се обърнат и ДАНС да се превърне в служба за индулгенция за „чисто минало”. Защото онзи сътрудник на комунистическите служби, който е получил допуск няма да пропусне да го развява в телевизионните студията и да казва: „Ето, виждате ли, след като ДАНС ми е дала такъв допуск, значи няма проблем. Работата ми в ДС е същата като тази, която правя и днес – работя за националната сигурност”. А вие, г-н Андреев, много добре знаете, че такъв знак за равенство между работата за ДС

Написано от Христо Христов
Сряда, 16 Декември 2015 10:37

и съвременните разбирания за национална сигурност не може да бъде поставян, защото тези хора са работили за един тоталитарен режими на БКП и са се клеели във вяроност на една чужда държава – СССР.

– Вие какво предлагате да се направи?

Предложението е много просто и то е възприето за една от категориите държавни служители по време на първото управление на ГЕРБ и препотвърдено от сегашния президент Росен Плевнелиев. Имам предвид решението от 2011 г. да не се назначават за посланици сътрудници на комунистическите служби. В този случай, който обсъждаме, е необходимо само наличие на политическа воля и просто такива хора – сътрудници на Държавна сигурност или Разузнавателното управление на Генералния щаб на БНА – не се назначават на ръководни постове. Нека да работят, никой не им отнема това право, но не на ръководни постове. Това е успешният начин.

– Да, но вие говорите за политическа воля, която през годините на прехода никой не е спазвал. Пак ще спомена тази внушителна цифра от 12 500 лица – сътрудници, заемали или заемали ръководни постове в държавата, която Комисията по досиетата съобщи. Това е хубаво, което казвате, но такава политическа воля няма и ние на нея не може да разчитаме.